

Tilburg University

Internationale conjunctuur met herstellende groei-tendenties in het OESO-gebied

Meulendijks, P.J.F.G.

Published in:
Maandschrift Economie

Publication date:
1992

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Meulendijks, P. J. F. G. (1992). Internationale conjunctuur met herstellende groei-tendenties in het OESO-gebied. *Maandschrift Economie*, 56(1), 74-80.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Internationale conjunctuur met herstellende groei-tendenties in het OESO-gebied

door P.J.F.G. Meulendijks

De door ons in het vorige jaar rond deze tijd gewijde aandacht aan de cijfers van de in december, 1990, uitgekomen OESO-uitgave *Economic Outlook* sloten wij af door op te merken dat als de destijds te verwachten versturende effecten van de olieprijsstijgingen slechts van korte duur zouden zijn, dan kon alsnog een internationale conjunctuur met wankel-evenwichtige tendenties worden vermeden. Een naar evenwicht tenderende economische ontwikkeling in het OESO-gebied zou dan zelfs op korte termijn kunnen versnellen.¹

Desalniettemin stemde de toen te constateren aarzelende voortgang bij de onderhandelingen in het kader van de EMU en de Uruguay-ronde tot een zeker pessimisme. Ook de ongewisheid over de gevolgen van de Duitse eenwording, de weifelende gang van zaken in Centraal- en Oost-Europa én de Irak-kwestie zouden roet in het eten kunnen gooien waardoor achteraf toch nog van wankel-evenwichtige tendenties in het OESO-gebied sprake zou kunnen zijn.

Intussen is de anti-Irak-alliantie als 'overwinnaar' uit het strijdperk getreden. De politieke desintegratie in de Sovjet-Unie heeft binnen het jaar geleid tot het ontstaan van het (G)emenebest van (O)nafhankelijke (S)taten. De EMU-besprekingen in Maastricht zijn niet 'geflopt', maar de Uruguay-handelsconferentie dreigt daarentegen op dit moment volkomen uit de hand te lopen, hetgeen overigens vorig jaar al werd gevreesd. Bij hun diagnose van de internationale economische ontwikkeling spreken de OESO-rekenaars in de laatste editie van de 'OECD Economic Outlook' over 'The Path to Recovery'.²

Hoewel de OESO-groeivoet het vorige jaar nog steeds dalende was zijn de perspectieven voor dit en het volgende jaar globaal genomen gunstiger geworden. Een geleidelijk aantrekkende vraag in 1992 en 1993 zou het OESO-groeiritme boven het niveau van méér dan 2% resp. 3% kunnen brengen. Vorig jaar was nog sprake van een groeivoet van ruim 1% (zie tabel 1). De lagere groeipercentages in de voorbije periode hebben er voor gezorgd dat de consumptieprijzen, exclusief voeding en energie, vorig jaar minder snel stegen. Een verdere afneming van dit inflatietempo wordt verwacht voor het lopende en het komende jaar. De hierboven geschetste omslag naar de zich in bovenwaartse resp. benedenwaartse richting *herstellende* groeivoeten wordt voornamelijk gebaseerd op de volgende overwegingen:

1. Meulendijks, P.J.F.G., 'Internationale conjunctuur met wankel-evenwichtige tendenties in het OESO-gebied', *Maandschrift Economie*, Jaargang 55, 1991, no. 1, blz. 67-77.
2. OECD, *Economic Outlook*, nr. 50, december 1991.

1. De teruglopende economische ontwikkeling in de voorbije jaren resulteert in een sterk dalende *gemiddelde* rentevoet voor het totale OESO-gebied.
2. Hogere winstgevendheid en het vooruitzicht op een zich uitbreidende en steeds meer geïntegreerde Europese markt maken een herstel van de investeringen aannemelijk.
3. Simultaan herstel van de vraag in alle OESO-lidstaten kan zorgen voor een opleving van de wereldhandel.
4. Gematigde groeipercentages voor consumptieprijzen en verwachte loonmatiging liggen voor de hand omdat het vraagregime op zowel de goederen- als de arbeidsmarkten blijft domineren.

Tabel 1. Groei van het reële BNP/BBP in het OESO-gebied (jaarlijkse procentuele veranderingen)

Landen/Regio's	1989	1990	1991	1992	1993	1987-BNP-aandeel in OESO-BNP-totaal
Verenigde Staten	2,5	1,0	-0,5	2,2	3,8	35,8
Japan	4,7	5,6	4,5	2,4	3,5	19,2
West-Duitsland	3,8	4,5	3,2	1,8	2,5	8,8
Frankrijk*	3,9	2,8	1,4	2,1	2,7	7,0
Verenigd Koninkrijk*	2,3	0,8	-1,9	2,2	3,2	5,5
Italië*	3,0	2,0	1,0	2,0	2,5	6,0
Canada*	2,5	0,5	-1,1	3,1	4,1	3,3
België	3,8	3,7	1,4	2,0	2,7	1,3
Nederland	4,0	3,9	2,2	1,8	2,3	1,7
EEG	3,5	2,9	1,4	2,1	2,7	34,3
Totaal OESO	3,3	2,6	1,1	2,2	3,3	100

* Betreft Bruto Binnenlands Produkt.

Bron: OECD, *Economic Outlook*, 50, december 1991.

Recente en verwachte groei binnen het OESO-gebied

Wederom een verlaging van de groeicijfers van de reële produktie in het afgelopen jaar ten opzichte van 1990 bij alle door ons beschouwde landen van de OESO-regio, inclusief Japan en (West-)Duitsland (zie tabel 1). Het totale OESO-gebied alsmede het EEG-gebied kennen beide een daling met 1,5 procentpunt (= meer dan 50% in relatieve termen). Toch hebben Japan en West-Duitsland in positieve zin het voortouw 'in handen gehouden'. Het slechtere groeiresultaat voor de twee genoemde regio's moet opnieuw worden toegeschreven aan de relatief grotere OESO-handelspartners die in 1989 en 1990 al werden geconfronteerd met een 'recessie'. Nederland en België worden in deze algemeen neergaande beweging 'definitief' meegesleept, vooral onder invloed van de gang van zaken in de Verenigde Staten en Duitsland. Dit levert aldus het algemene beeld op van het hierboven reeds gereleveerde afnemend groeiritme dat echter weer een ommekeer zal kennen in het thans lopende jaar 1992. In Japan, 'West'-Duitsland en bovendien in Nederland verslechtert evenwel het groeiritme opnieuw. Toch blijft Japan (wordt tweede), samen met Canada (wordt eerste), een van de locomotieven van de OESO-groei. De derde plaats wordt ingenomen door de Verenigde Staten samen met het Verenigd Koninkrijk. België doet het in het nu lopende en het volgende jaar aan-

zienlijk beter dan Nederland. Naar verwachting kent onze zuiderbuur in 1993 zelfs een van de hoogste groeivoeten in de OESO-regio.

Tabel 2. Groei van de werkgelegenheid in het OESO-gebied (jaarlijkse procentuele veranderingen met betrekking tot de totale economie)

Landen/Regio's	Werkg.h. '89 (eenh. v. 1000 personen)	1989	1990	1991	1992	1993
Verenigde Staten	117 330	2,0	0,5	-0,8	1,0	2,5
Japan	61 279	1,9	2,0	1,9	1,3	1,2
West-Duitsland	27 790	1,3	2,6	2,1	1,0	1,0
Frankrijk	21 966	1,2	1,2	0,1	-0,1	0,4
Verenigd Koninkrijk	26 723	2,6	0,3	-3,6	-1,6	0,6
Italië	20 832	0,1	1,4	1,3	0,3	0,5
Canada	12 486	2,0	0,7	-1,8	1,2	2,1
België	3 760	1,6	0,9	-0,5	-0,3	0,2
Nederland	4 901	1,7	2,1	0,9	0,1	0,4
EEG	130 149	1,6	1,5	0,1	0,0	0,6
Totaal OESO	363 256	1,8	1,2	0,0	0,6	1,4

Bron: OECD, *Economic Outlook*, 50, december 1991.

Werkgelegenheidsontwikkelingen

De werkgelegenheidsontwikkelingen (volgens tabel 2) laten zien dat in het vorige jaar voor de OESO-regio sprake was van een heftig neergaande beweging bij de werkgelegenheids groei. Gedurende de periode 1987/1989 was de werkgelegenheidsontwikkeling in de VS, het Verenigd Koninkrijk en Canada van grote betekenis voor het positieve totaalbeeld van het OESO-gebied. Deze invloed geldt eveneens voor 1990, maar dan in negatieve zin. Ook voor het afgelopen jaar is dit het geval met zelfs forse negatieve groeicijfers. Ook België kent nu een negatief groeicijfer dat in het lopende jaar wordt

Tabel 3. Werkloosheidsgraden in het OESO-gebied (nationale gegevens in procenten van de totale beroepsbevolking)

Landen/Regio's*	1989	1990	1991	1992	1993
Verenigde Staten	5,3 (5,2)	5,5 (5,4)	6,7	6,7	6,1
Japan	2,3 (2,3)	2,1 (2,1)	2,2	2,3	2,3
West-Duitsland	5,6 (5,6)	5,1 (5,1)	4,6	5,0	5,1
Frankrijk	9,4 (9,4)	8,9 (8,9)	9,4	10,1	10,2
Verenigd Koninkrijk	6,2 (7,1)	5,9 (6,9)	8,7	9,9	9,7
Italië	12,1 (10,9)	11,2 (9,9)	10,9	10,8	10,7
Canada	7,5 (7,5)	8,1 (8,1)	10,3	10,2	9,8
België	9,3 (8,0)	8,8 (7,3)	9,4	9,7	9,6
Nederland	7,4 (8,3)	6,5 (7,5)	6,1	6,4	6,3
EEG	9,0 (9,0)	8,4 (8,4)	8,9	9,3	9,3
Totaal OESO	6,4 (6,2)	6,3 (6,1)	7,1	7,4	7,1

* De cijfers tussen haakjes betreffen gestandaardiseerde werkloosheidspercentages.

Bron: OECD, *Economic Outlook*, 50, december 1991.

gehandhaafd. In het lopende en komende jaar zorgt dezelfde dominante invloed van de Noordamerikaanse landen (= VS en Canada) evenwel weer voor een ommekeer ten goede. Het globale beeld van de werkgelegenheidsontwikkeling in het OESO-gebied wordt dan weer positief.

Werkloosheidsontwikkelingen

Voor de eerste keer sinds 1982 was er in 1990 weer sprake van een toeneming van de werkloosheid in de VS (zie tabel 3). Het werkloosheidscijfer liep op naar het niveau van 1988. Deze opwaartse tendens zette zich in het vorige jaar door en handhaaft zich in het lopende jaar. Het komende jaar, 1993, laat een omslag ten goede zien. De werkloosheidsontwikkelingen in het totale OESO-gebied volgen qua richting vrij redelijk de ontwikkelingen in de beide Noordamerikaanse landen. De dalende werkloosheidsontwikkeling voor Nederland in voorgaande jaren kent in het lopende jaar een omslagpunt en vertoont dus een stijgende lijn, maar dit hogere werkloosheidsniveau stabiliseert zich weer in het komende jaar. Eenzelfde beweging als die voor Nederland (qua richting althans) is in de door ons beschouwde periode voor de Belgische situatie weggelegd; alleen de niveaus waarop het werkloosheidspercentage in ieder apart te beschouwen jaar belandt vallen voor België steeds hoger uit dan die voor Nederland. Zodra we evenwel kijken naar de in tabel 3 (tussen haakjes) verstrekte gestandaardiseerde werkloosheidspercentages is juist het omgekeerde waar en doet België het qua werkloosheidsniveau steeds 'beter' dan Nederland. In OESO-verband brengen beide landen het er echter even slecht vanaf!

Tabel 4. Consumentenprijzen in het OESO-gebied (jaarlijkse en niet voor seizoensinvloed gecorrigeerde procentuele veranderingen)

<i>Landen/Regio's</i>	<i>Gemiddelde groeivoet</i>					<i>Actuele groeivoet</i>	
	<i>1969-1978</i>	<i>1978-1987</i>	<i>1988</i>	<i>1989</i>	<i>1990</i>	<i>12 mnd tot sept. 1991</i>	<i>6 mnd tot sept. 1991</i>
Ver. Staten	6,6	6,4	4,1	4,8	5,4	3,4	1,6
Japan	9,6	2,9	0,7	2,3	3,1	2,7	1,0
West-Duitsland	5,0	3,2	1,3	2,8	2,7	3,9	2,5
Frankrijk	8,6	8,6	2,7	3,6	3,4	2,6	1,6
Ver. Koninkrijk	12,4	8,2	4,9	7,8	9,5	4,1	2,4
Italië	12,1	12,8	5,0	6,6	6,1	6,2	2,2
Canada	7,2	7,2	4,0	5,0	4,8	5,4	1,0
België	7,4	5,4	1,2	3,1	3,4	2,5	1,7
Nederland	7,3	3,4	0,7	1,1	2,5	4,4	3,2
EEG	9,9	8,6	3,7	5,3	5,7	4,7	2,5
Totaal OESO*	8,6	7,5	4,8	5,8	6,3	5,5	2,8

* OECD, Press Release, January 1992 (actuele groeivoet betreft 12 resp. 6 mnd tot nov. 1991)
Bron: OECD, *Economic Outlook*, 50, december 1991.

Tabel 5. Arbeidskostenontwikkeling in het OESO-gebied (jaarlijkse procentuele veranderingen; de tussen haakjes gegeven cijfers hebben betrekking op de ontwikkeling van de arbeidskosten per eenheid produkt)

Landen/Regio's	Gemidd. over 79-87	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Ver. Staten	5,7 (4,9)	4,8 (3,5)	2,9 (2,9)	3,8 (4,2)	4,0 (3,8)	4,2 (3,1)	4,0 (2,6)
Japan	4,1 (1,2)	3,3 (-1,3)	3,9 (1,0)	4,5 (0,5)	3,8 (1,1)	3,4 (2,4)	3,3 (0,9)
W.-Duitsland	4,3 (3,0)	3,2 (0,1)	3,0 (0,4)	3,9 (2,3)	5,6 (4,3)	5,8 (4,8)	5,2 (3,5)
Frankrijk	9,7 (7,1)	4,8 (0,9)	5,0 (2,0)	4,9 (3,2)	4,9 (3,4)	4,4 (1,8)	4,1 (1,6)
Ver. Koninkrijk	9,7 (6,8)	8,1 (7,4)	8,8 (9,6)	11,5 (11,1)	9,5 (7,1)	7,0 (2,2)	5,6 (2,5)
Italië	13,7 (11,7)	8,0 (4,2)	9,2 (5,8)	8,7 (7,6)	8,5 (8,3)	7,7 (5,8)	7,1 (4,9)
Canada	7,3 (5,8)	6,8 (5,2)	5,7 (5,2)	6,6 (6,8)	7,0 (5,8)	4,1 (2,0)	3,5 (1,3)
Gewogen gemidd. deze groep 7 landen	6,4 (4,7)	4,8 (2,2)	4,3 (2,9)	5,0 (3,9)	5,0 (3,8)	4,6 (3,1)	4,3 (2,3)
België	6,3 (4,0)	2,4 (-1,4)	4,2 (1,9)	6,0 (2,9)	5,6 (3,2)	5,4 (2,7)	5,0 (2,3)
Nederland	3,3 (1,9)	1,9 (0,5)	0,4 (-2,0)	4,7 (2,7)	5,2 (3,6)	4,0 (2,2)	5,4 (3,2)

Bron: OECD, *Economic Outlook*, 50, december 1991.

Prijs- en arbeidskostenontwikkelingen

Reeds vanaf het jaar 1987 was er een definitief einde gekomen aan een dalende inflatie in het OESO-gebied. Toch lag de gemiddelde inflatiegraad voor deze regio nog steeds onder die van de periode 1969/1978 en ook onder die van de periode 1978/1987. De 12 mnd en de 6 mnd ontwikkelingen tot september 1991 van de desbetreffende actuele prijsstijging verraden een tendens naar de omgekeerde situatie van matige prijsontwikkelingen (zie tabel 4). West-Duitsland en Nederland zijn hier opvallende uitzonderingen op de regel. Betrekken we nu ook de tabellen 5 en 8 bij onze beschouwing, dan valt af te leiden dat niet de ontwikkeling van de sterkte of zwakte van de nationale valuta's van deze landen en ook niet de aldaar optredende stijging van de arbeidskosten per eenheid produkt als voldoende verklaringsgrond kunnen worden aangevoerd. Meer voor de hand ligt dat Duitsland vanaf 1991 nog een aantal jaren zal worden geconfronteerd met het aanbodregime op de goederenmarkt, dus met een méér dan normale bezettingsgraad van de daar aanwezige rendabele productiecapaciteit en daardoor ook met een proces van bestedingsinflatie. De Nederlandse consumptieprijsstijging zal wellicht door dit proces worden beïnvloed. Zeker is dat de opwaartse druk in Nederland voor 1991 en in het lopende jaar mede verklaard kan worden door de hogere tarieven voor de gezondheidszorg en de hogere benzine-accijnzen.

Externe ontwikkelingen

In onze bijdrage van het vorige jaar noemden we 1989 nog steeds een topjaar in de negatieve ontwikkeling van het lopende rekening-saldo met betrekking tot de gehele OESO met een negatief bedrag van \$ 85 miljard. Dat blijkt nu achteraf ruim \$ 81 miljard te zijn. Daarmee wordt 1990 het nieuwe topjaar met een negatief saldo van ruim \$ 101 miljard. Voor de jaren erna registreren we op dit moment dan ook betere resultaten (zie tabel 7). De aanzienlijke verbetering in het vorige jaar naar -\$ 15 miljard is incidenteel van aard en geheel toe te schrijven aan de fenomenale verbetering van het

Tabel 6. Groei van de wereldhandel en wereldhandelsprijzen (jaarlijkse procentuele veranderingen van volumina en (tussen haakjes) van de prijzen)

Componenten	1990	1991	1992	1993
OESO-export	5,1 (0,3)	2,5 (0,2)	5,3 (2,3)	7,1 (2,8)
OESO-import	5,0 (0,6)	3,1 (-1,1)	5,6 (2,0)	6,9 (2,9)
waarvan energie:	3,9 (16,4)	1,9 (-3,4)	2,7 (0,9)	3,4 (3,6)
Niet-OESO-export	5,1	4,1	6,1	7,4
Niet-OESO-import	5,9	5,4	7,1	8,5
Ruilvoet OESO-regio t.o.v. de rest wereld	-2,7	2,7	1,1	-0,1

Bron: OECD, *Economic Outlook*, 50, december 1991.

Tabel 7. Lopende rekening-saldi van OESO-landen en -regio's (in eenheden van een miljard dollars)

Landen/Regio's	1989	1990	1991	1992	1993
Verenigde Staten	-106,3	- 92,1	- 4	-56	-61
Japan	57,2	35,4	70	82	80
West-Duitsland	57,2	47,9	-21	-14	-12
Frankrijk	- 5,5	- 13,6	- 8	- 7	- 7
Verenigd Koninkrijk	- 32,5	- 24,5	-11	-15	-19
Italië	- 10,6	- 14,4	-15	-19	-23
Canada	- 17,5	- 18,9	-18	-18	-20
België en Luxemburg	3,6	3,6	4,3	6,4	7,6
Nederland	8,0	10,3	10,5	13,1	14,9
Totaal OESO	- 81,1	-101,6	-15	-48	-57

Bron: OECD, *Economic Outlook*, 50, december 1991.

Tabel 8. Effectieve wisselkoersen van OESO-landen (index van het eerste kwartaal van 1987 = 100; gemiddelde van dagelijkse koersen)

Landen	1989	1990	1991	1992	1993
Verenigde Staten	95	92	91	90	90
Japan	102	93	101	105	105
West-Duitsland	99	104	103	105	105
Frankrijk	97	101	100	100	100
Verenigd Koninkrijk	103	101	102	102	102
Italië	98	100	99	100	100
Canada	111	111	113	115	115
België/Luxemburg	98	103	103	103	104
Nederland	99	103	102	102	102

Bron: OECD, *Economic Outlook*, 50, december 1991.

lopende rekening-saldo van de VS. Het hier aan de orde zijnde OESO-verslag spreekt in dit verband van Irak-oorlog transfers en een tijdelijke terugval van de Amerikaanse importvraag vanwege de Golfcrisis. Blijkbaar worden de hierbedoelde 'inkomende' nettokapitaalstromen als beloning beschouwd voor verleende 'oorlogs-diensten'. Balans-technisch gezien verliest Duitsland met een mutatie van ca. -\$ 70 miljard evenveel als Japan, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten (maar slechts voor een deel van \$ 15 miljard) er op vooruit gaan. Uit tabel 6 en 7 is verder af te leiden, dat in 1990 het hierbedoelde saldo ten opzichte van 1989 slechter is uitgevallen als gevolg van hogere ruilvoetverliezen ten opzichte van de rest van de wereld, mede onder invloed van de hoge energieprijsstijgingen in hetzelfde jaar. Afgezien van andere argumenten is het gerealiseerde kleinere lopende rekening-tekort van het vorige jaar dan ook een gevolg van de sterk verbeterde ruilvoet. In plaats van een grote stijging was er toen sprake van een daling van de energie-importprijzen. Voor 1992 en 1993 blijven de lopende rekening-saldi van de OESO-regio in aanzienlijke mate beneden de tekortniveaus die we nog zagen vóór het uitzonderingsjaar 1991. Dat moet te maken hebben met een ingetogen prijsgedrag én daarnaast met een uitbundig produktiegedrag van de OPEC-landen.

Binnen het OESO-gebied vallen de lopende rekening-saldi van de VS over de periode 1991/93 minder negatief uit dan in het vorige jaar nog werd voorzien. Aantrekkende exporten en nog steeds aarzelende binnenlandse bestedingen mede onder invloed van een depreciërende dollar kunnen dit verklaren. De stijgende lopende rekening-overschotten van Japan, op significant hogere niveaus dan voorheen was voorspeld, zijn vooral te begrijpen vanwege een zich al jaren manifesterende, zelfs toenemende, concurrentiekracht uit hoofde van een voortdurende relatieve loonmatiging ten opzichte van de andere OESO-lidstaten (zie tabel 5). De negatieve lopende rekening-saldi van West-Duitsland kunnen gemakkelijk door de Duitse eenwording worden verklaard. Zeker is bijvoorbeeld dat inmiddels de grenzen van de 'Duitse *rendabele*' productiecapaciteit zijn bereikt. Ook de 'reswitching' die bij de Westduitse exportindustrie heeft plaatsgevonden, waarbij het oog thans extra gericht is op de 'export' naar de nu niet meer als buitenland te beschouwen Oostduitse regio, is een belangrijke verklaringsgrond. Dit ten koste van de afzet naar de traditionele afzetgebieden, maar wél gunstig natuurlijk voor de landen die traditioneel de importen van het vroegere West-Duitsland verzorgen, met name Nederland en België. Uit tabel 7 kunnen we aflezen dat, vanaf 1990, deze beide landen een opwaartse tendens bij de positief uitvallende lopende rekening-saldi ervaren.

Voor het totale OESO-gebied betekent het voorafgaande dat er gemiddeld over de periode 1989/1992 sprake is van een verbetering van het geconsolideerde lopende rekening-saldo ten opzichte van wat verleden jaar voorspeld was. Het omgekeerde geldt ten aanzien van de EEG-regio.

Al bij al is de verwachting voor 'The Path to Recovery' niet zonder meer van alle realiteitszin gespeend.